

Cultuur is de brandstof voor goed samenleven

*Cultuurbeleid gemeente Son en Breugel
2025-2030*

Inhoudsopgave

1 Cultuur is de brandstof voor goed samenleven	3
2 Visie op cultuur	5
3 Doelgericht samenwerken	7
Doelstelling 1: Meedoen is de kunst	8
Doelstelling 2: Versterken van de positieve gezondheid met cultuur	9
Doelstelling 3: Samenwerken en bevorderen ondernemerschap	11
4 Menskracht, financiering en accommodaties	13
a) Financiering	13
b) Kennisdelen rondom verwerven van externe financiering	15
c) Accommodaties	16
d) Analyse en aansluiting overige beleidsterreinen	17
Bijlage: proces totstandkoming cultuurbeleid	18
Eindnoten	19

Leeswijzer

In de eerste twee hoofdstukken wordt beschreven waarom de gemeente Son en Breugel cultuur en erfgoed sterker wil verbinden aan en toegankelijker maken voor de inwoners van onze gemeenten om cultuur een rol te geven in het leven van onze inwoners. Ook worden in deze hoofdstukken de brede uitgangspunten toegelicht en het speerpunt: de verbinding van cultuur en het sociale domein. In hoofdstuk 3 volgt de concrete uitwerking hiervan, waarbij de gemeente de rol van facilitator op zich neemt. In hoofdstuk 4 is te lezen hoe diverse instrumenten (waaronder subsidieregelingen) hierop worden ingericht. Als bijlage is een weergave van het participatieproces toegevoegd als ok een compacte weergave van de enquête.

Dank

Als gemeente zijn we dankbaar voor alle input die is geleverd in de afgelopen maanden om met elkaar dit cultuurbeleid de juiste 'brandstof' te geven. In verschillende sessies is van gedachten gewisseld, telkens viel op dat onze inwoners erg begaan zijn met de culturele sector. De vele mensen die zich zo sterk verbonden voelen aan cultuur en zich soms dagelijks daarvoor inzetten, als vrijwilliger, deelnemer of als professional, zijn als het ware de echte ambassadeurs van cultuur in onze gemeente!

1 Cultuur is de brandstof voor goed samenleven

In vroegere tijden moesten inwoners van Son en Breugel eerst de natuur in om vervolgens thuis warmte te kunnen creëren. Rapers en raperinnekes zochten in de bossen naar krutjes, dennenappels, om de kachel mee op te stoken. Een enkel krutje had weinig effect, maar door vele krutjes bij elkaar te sprokkelen, maakten inwoners van hun huizen een warme aangename plek om te wonen.

Net als het ontbranden van kachels met krutjes, vraagt het stimuleren van het culturele veld om een actieve en sociale gemeenschap. Zonder de inbreng van initiatiefnemers, verenigingen, vrijwilligers, ondernemers en lokale instellingen zouden inwoners zich weinig geïnspireerd en verbonden voelen. Doordat zij vele culturele krutjes verzamelen en bij elkaar brengen, ontstaat er brandstof voor goed samenleven.

Son en Breugel heeft, passend bij de omvang van de gemeente, een mooi en gevarieerd cultureel aanbod. Vele culturele verenigingen, activiteiten en instellingen zijn er actief, iets om ontzettend trots op te zijn! Veel mensen uit onze gemeente maken samen cultuur. Zo hebben bijvoorbeeld zang-, muziek- en dansverenigingen, kunstverenigingen, de harmonie, theater- en dichtersgroepen, muziekscholen- en makers, erfgoed- en heemkundekringen een rol in de verbinding van de inwoners van Son en Breugel. Daarnaast zijn er ook accommodaties die een warm onderdak aan cultuur bieden zoals de verschillende basisscholen, het Dommelhuis, de Boerderij, gemeenschapshuis Braecklant en Bibliotheek Dommeldal. Door het jaar heen vinden er ook ontmoetingen plaats tijdens diverse muzikale- en culturele festivals. De bibliotheek zet zich in om inwoners door middel van activiteiten kennis te laten maken met cultuur en erfgoed.

(Giti Entezami, Remember september)

Inwoners gaan voor culturele activiteiten de deur uit, ontmoeten elkaar en voelen zich daardoor minder eenzaam en geïsoleerd; dat vinden we mooie ontwikkelingen!

Maar er liggen ook nog kansen. We zien dat meedoen aan cultuur nog niet voor alle inwoners vanzelfsprekend is. Denk aan jongeren (10-23 jaar), ouderen (70+ jaar) of mensen met een anderstalige achtergrond. Deels komt dit omdat (nog) niet alle doelgroepen uit de gemeente zich op dit moment herkennen in het aanbod. Wat eveneens meespeelt is het feit dat de culturele sector sterk in beweging is, ook in Son en Breugel gebeurt er veel. Ondernemende bewoners en instellingen tonen initiatief voor nieuwe workshops, concerten of festivals. Verenigingen zoeken naar andere vormen van samenwerkingen om de terugloop in leden met elkaar op te vangen en organiseren vanuit die insteek bijzondere projecten met andere disciplines of voor nieuwe doelgroepen. Tegelijkertijd zijn de behoeftes van het publiek door de invloed van de coronacrisis ook veranderd. Met dit meerjaren cultuurbeleid spelen we in op deze kansen en geven we een impuls aan cultuur voor onze gemeente. Wij zetten in op cultuur als brandstof voor goed samenleven voor alle inwoners van Son en Breugel.

(Wil Feijen, Schoolpleinconcert basisschool Stokland)

In 2017 werd voor het eerst een beleidsvisie op kunst en cultuur vastgelegd. Door alle nieuwe ontwikkelingen op het gebied van cultuur was er een gevoelde noodzaak om deze beleidsvisie te actualiseren. En dat doen we met het voorliggende cultuurbeleid 2025-2030 'Cultuur is de brandstof voor goed samenleven', dat tot stand is gekomen na een uitgebreid participatietraject met zoveel mogelijk culturele instellingen, verenigingen en doelgroepen. Nu is het moment daar om de waarde van cultuur nog verder te verbinden aan de inwoners van onze gemeente, waardoor goed samenleven wordt versterkt.

2 Visie op cultuur

In het cultuurbeleid 2025-2030 'Cultuur is de brandstof voor goed samenleven' staat de waarde van cultuur en de verbinding met positieve gezondheid centraal. Cultuur heeft een unieke en intrinsieke waarde, en kan daarnaast op vele manieren maatschappelijke impact maken. Zo zijn verwondering, creativiteit en het ervaren van sociale verbondenheid, naast de fysieke en sociale leefomgeving, essentiële ingrediënten in het bevorderen van positieve gezondheid. In het Beleidskader Sociaal Domein (2023-2026) wordt positieve gezondheid samengevat als 'het vermogen van de inwoners om op individueel en collectief niveau met de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven om te gaan. En om zoveel mogelijk eigen regie te voeren'.ⁱ

De komende jaren zet gemeente Son en Breugel zich in voor cultuur vanuit onderstaande visie:

Son en Breugel gaat voor cultuur en erfgoed waar verbinding, inspiratie, positieve gezondheid en plezier centraal staan en waar zoveel mogelijk inwoners de kans krijgen om mee te doen aan cultuur en om erfgoed te beleven.

Het belangrijkste speerpunt is de aandacht en de inzet voor de verbinding tussen cultuur en positieve gezondheid. Uit internationaal wetenschappelijk onderzoek blijkt dat kunst, creatieve inspanning en culturele vrijetijdsbesteding bijdragen aan positieve gezondheid.ⁱⁱ In de zorg kunnen kunst en cultuur mensen activeren en versterken, sociale contacten stimuleren, moeilijke vraagstukken bespreekbaar maken en zorgverleners en mantelzorgers ontlasten.ⁱⁱⁱ Daarnaast toont de whitepaper van de interdisciplinaire stuurgroep Arts in Health in Nederland aan dat het ondernemen van artistieke en creatieve activiteiten bij kan dragen aan het bevorderen van gezondheid en welzijn.^{iv} Ditzelfde werd ook geconcludeerd door Kunstloc Brabant op basis van enkele projecten gericht op cultuurparticipatie onder jongeren. Zij zagen door de inzet van cultuur stress en eenzaamheid onder jongeren afnemen.^v Het werken aan de positieve gezondheid van deze doelgroep is van groot belang, aangezien uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) blijkt dat meer dan 50% van de jongeren tussen de 12 en 25 jaar kampt met psychische problemen door stress op school en door studie.^{vi} Ook andere doelgroepen kunnen door cultuur een hernieuwde energie vinden om de uitdagingen van het leven aan te gaan, zo laten diverse projecten zien die we in dit cultuurbeleid als voorbeeld aanhalen.

'Cultuur en sociaal domein' voorbeeld uit gemeente Weert

Vanuit het standbeeld 'Stille Strijd' en het project Grensverleggers in de gemeente Weert, ging een cultuurcoach met jongeren aan de slag rondom het thema mentale gezondheid. Vanuit het ontwikkelen van gesprekskaarten, met als doel het stimuleren van gesprek tussen jongeren onderling of tussen jongeren en hun ouders of docenten, is op initiatief van vier jonge deelnemers het spel 'De Druk Eraf' gemaakt. Dit spel is nu bij scholen beschikbaar en kan geleend worden in de bibliotheek.^{vii}

Naast de inzet op positieve gezondheid maken we in dit cultuurbeleid enkele specifieke keuzes om cultuur nog verder te verankeren binnen de gemeenschap en te verbinden aan doelen uit het sociaal domein. Ook kiezen we voor het aanspreken van meer diverse doelgroepen met cultuur.

Om deze visie concreet handen en voeten te geven, zijn de volgende vijf uitgangspunten geformuleerd:

1. **Meedoen:** De basis is dat zoveel mogelijk inwoners zich uitgenodigd of aangesproken voelen om mee te doen aan cultuur, cultuureducatie, culturele initiatieven en het verenigingsleven. Daarbij streven we naar meer aandacht voor het cultureel aanbod gericht op (een combinatie van) jongeren, ouderen, minder welvarende huishoudens en vluchtelingen/statushouders in onze gemeente. We ondersteunen instellingen en initiatieven die dit mede mogelijk maken, maar die ook ruggengraat binnen de culturele infrastructuur verzorgen. Zowel de verenigingen en organisaties als de mensen die hierbinnen actief zijn, moeten binnen deze infrastructuur behouden (en onderhouden) worden.
2. **Initiatief:** We blijven het eigen initiatief van inwoners, cultureel ondernemers en het vrijwilligerswerk stimuleren. Zij vormen immers de kern van het culturele leven in Son en Breugel. De gemeente stimuleert, faciliteert, verbindt en zorgt voor de juiste randvoorwaarden voor deze bottom-up aanpak.
3. **Verbinding:** We versterken in het bijzonder de verbindingen tussen het culturele veld en de opgaven in het sociaal domein. We stimuleren (inventieve) initiatieven die deze verbinding leggen. Diverse projecten tonen de mogelijke impact die cultuur en erfgoed kunnen maken ten aanzien van het verbeteren van de positieve gezondheid onder inwoners. We zetten cultuur in als 'preventiemiddel' voor eenzaamheid en isolatie, maar ook als bijdrage aan zingeving, het omgaan met levensvragen en het gevoel ergens bij te horen.
4. **Ondernemerschap:** Belangrijke inzet vormt het bevorderen van cultureel ondernemerschap bij instellingen die de gemeente reeds meerjarig financiert. Daarbij heeft de gemeente ook aandacht voor de mogelijkheden en het delen van kennis rondom externe financiering uit fondsen, provinciale platforms en het rijk.
5. **Identiteit:** De gemeente geeft ruimte aan de inwoners van Son en Breugel om de eigen identiteit te vormen middels cultuur.

Uitvoeringsprogramma

Het cultuurbeleid vormt het fundament waarop komende jaren gebouwd kan worden aan een uitvoeringsprogramma. Om in te spelen op de actualiteit, wordt er jaarlijks een compact uitvoeringsprogramma opgesteld met concrete doelen en acties voor dat jaar uitgaande van dit meerjaren cultuurbeleid. Hierin wordt onder andere uitgewerkt wat er in hoofdstuk 4 aan instrumenten beschreven staat. Het uitvoeringsprogramma is een kort en bondig document dat in een toegankelijke taal wordt geschreven, zodat deze als praktische hand-out kan worden gedeeld met het culturele veld. Ieder uitvoeringsprogramma wordt voorzien van een thema met doorwerking op de uitvoeringsinstrumenten (binnen het subsidiebeleid, de menskracht en het accommodatiebeleid). In het uitvoeringsprogramma van 2025 staat het realiseren van 'de basis op orde' voor de verschillende opdrachten die de gemeente zichzelf stelt in dit cultuurbeleid centraal. In 2025 bereiden we ook het thema jaar voor 2026 voor dat in het teken zal staan van 'Jongeren: mentaal en fysiek gezond'. De thema's voor de opvolgende jaren worden op een later moment vastgesteld. Ieder jaar evalueren we het uitvoeringsprogramma om zo goed te bezien of en op welke manier de doelen zijn bereikt.

3 Doelgericht samenwerken

De gemeente wordt door het culturele veld ervaren als een belangrijke partner in het continueren van de bestaande infrastructuur en het geven van nieuwe impulsen.^{viii} De aankomende jaren werken we samen met een veelheid aan partners verder om cultuur als brandstof voor goed samenleven in te zetten. Dit betreffen partners uit de culturele sector van Son en Breugel alsook partners uit het sociaal domein, onderwijs en bedrijfsleven. Samen zorgen we voor nieuwe verbindingen, die de intrinsieke waarde van cultuur overstijgen.

Voor de uitwerking van het cultuurbeleid voor 2025-2030, zijn er, in afstemming met het veld, drie doelstellingen geformuleerd, te weten:

1. Meedoen is de kunst – zoveel mogelijk inwoners dienen te kunnen deelnemen aan cultuur.
2. Versterken van de positieve gezondheid – cultuur als middel om te verwonderen, te verbinden en inwoners in de breedste zin van nieuwe energie te voorzien.
3. Samenwerken en bevorderen ondernemerschap – het versterken van de culturele sector op inhoudelijk en toekomstbestendig vlak.

Deze drie doelstellingen zijn leidend voor hoe de gemeente zich samen met alle partners in 2025-2030 inzet voor cultuur. Belangrijk hierin is dat we het vertrouwen in het culturele veld centraal stellen en dat monitoring plaatsvindt op basis van verhalen en ervaringen die in evaluaties worden gedeeld. Bezoekerscijfers zeggen immers niet per se iets over de kwaliteit en gemaakte impact; verhalen van initiatiefnemers, vrijwilligers en doelgroepen kunnen hier wel een beeld van geven. In het tweede kwartaal van 2026 vindt er een evaluatie plaats met het culturele veld waarbij wordt gekeken in hoeverre de doelstellingen zijn behaald. Ondanks dat er zeker overlap tussen de drie doelstellingen zit, lichten we deze onderstaand uitgebreider toe.

(Wil Feijen, Lazy Sonnie Afternoon Vestzaktheater)

Doelstelling 1: Meedoen is de kunst

Zoveel mogelijk inwoners van Son en Breugel, in al hun diversiteit, moeten op lokaal niveau kunnen deelnemen aan cultuur en erfgoed. Als organisator van culturele initiatieven, in het zelf beoefenen van kunst, het deelnemen aan cultuureducatie of door de bibliotheek of activiteiten te bezoeken. Voor sommige groepen inwoners is meedoen al vanzelfsprekend, voor andere doelgroepen, zoals jongeren, zien we veel kansen. Daarom stellen we als doel voor het culturele veld om zoveel mogelijk verschillende doelgroepen te betrekken bij hun activiteiten.

Om deze doelstelling te behalen, stimuleren we het culturele veld om o.a.:

- Meer (laagdrempelig) cultureel aanbod te ontwikkelen, specifiek gericht op jongeren, ouderen, gezinnen met een lager inkomen en vluchtelingen/statushouders, omdat deze nu nog onvoldoende bereikt worden.
- Samen te werken met nieuwe initiatiefnemers, denk aan jonge makers of buurtcoaches die eveneens een rolmodel kunnen zijn.
- Cultureel aanbod op nieuwe plekken aan te bieden, denk aan scholen, buurthuizen of tijdens evenementen.
- Verjonging bij verenigingen te realiseren, denk aan het benaderen van jongeren voor bestuursfuncties.
- Cultuur (ook) in de buitenlucht te organiseren.
- Zoveel mogelijk spreiding van cultureel aanbod in de gemeente te realiseren.

Naast bovengenoemde manieren, moedigen we het culturele veld van harte aan om ook andere manieren in de praktijk te brengen om met deze doelstelling aan de slag te gaan.

Samenwerkingspartners

Culturele stichtingen en verenigingen, basisscholen, organisatoren achter de Cultuur Loper, Bibliotheek Dommeldal, alle cultuur- en erfgoedverenigingen, alle culturele cursusaanbieders, combinatiefunctionaris en jongerencoach van de LEVgroep, HOi-huis, De Boerderij, Braecklant, Dommelhuis, Lokale Omroep Son en Breugel en alle organisatoren van culturele evenementen. Denk verder aan buurthuizen, zorglocaties en sportclubs waar nieuwe doelgroepen gevonden kunnen worden.

Inzet van gemeente

Om het culturele veld te stimuleren om meer doelgroepen met cultuur in aanraking te brengen, herziet de gemeente o.a. subsidiebeleidsregels om deze beter te laten aansluiten. Waar mogelijk wordt de subsidieregeling welzijn gemeente Son en Breugel 2024 opengesteld voor culturele initiatieven. Voor nadere toelichting over dit onderwerp, zie hoofdstuk 4.

Cultuurcoach

De gemeente onderzoekt in 2025 de mogelijkheid tot inzet van een cultuurcoach. Een persoon die zich inzet om cultuur voor alle inwoners toegankelijk te maken en het actief te verbinden aan het cultureel domein. Denk aan activiteiten, workshops of evenementen organiseren, actief de wijk in gaan, zelf cultuur maken en daarbij inwoners aan initiatieven verbinden (samen met de combinatiefunctionaris). Momenteel worden financiële mogelijkheden en inbedding binnen de huidige infrastructuur onderzocht.

Doelstelling 2: Versterken van de positieve gezondheid met cultuur

Cultuur en erfgoed in Son en Breugel dienen bij te dragen aan de doelen van het sociaal domein en de positieve gezondheid van inwoners te bevorderen. Culturele activiteiten inspireren en dragen bij aan het zelfvertrouwen en de zelfstandigheid van inwoners. We willen bereiken dat inwoners lekker in hun vel zitten, meer contact hebben met leeftijdsgenoten of andere inwoners, plezier beleven en de deur uit komen. Om deze vernieuwing mogelijk te maken, werken we er samen met het culturele veld aan om het sociaal domein bewust op te zoeken of om hun activiteiten mede als ontmoetingsplaats te zien.

(Wil Feijen, Robin Hood door toneelgroep Maan)

Om deze doelstelling te behalen, stimuleren we het culturele veld om o.a.:

- Cultureel aanbod te ontwikkelen rondom thema's van positieve gezondheid. Denk aan combinaties met natuur, strategieën vanuit het welzijnswerk of met verhalen van ervaringsdeskundigen als basis.
- Cultureel aanbod te ontwikkelen in samenwerking met andere domeinen, zoals welzijn, zorg, jeugdwerk, onderwijs of toerisme.
- Cultuur aanbod (ook) in de buitenlucht te organiseren.

Naast bovengenoemde manieren, moedigen we alle betrokkenen van harte aan om ook andere manieren in de praktijk te brengen om met deze doelstelling aan de slag te gaan.

Samenwerkingspartners

SonEnBreugelVerbindt, LEVgroep en sociale partners, Seniorenraad Son en Breugel, overige partners uit het sociaal domein, Bibliotheek Dommeldal, alle cultuur en erfgoedverenigingen, alle culturele cursusaanbieders, alle culturele stichtingen en -ondernemers, initiatiefnemers en kunstenaars met innovatieve of verbindende ideeën.

(Wil Feijen, Harmonie PHEV)

Inzet van gemeente

Door het culturele veld te stimuleren om cultuur en positieve gezondheid sterker te verbinden, bekijkt de gemeente de mogelijkheden om de subsidieregeling welzijn gemeente Son en Breugel 2024 open te stellen voor culturele initiatieven. Voor nadere toelichting op dit onderwerp, zie hoofdstuk 4. Verder zal de gemeente succesvolle initiatieven ook delen op de sociale mediakanalen, als voorbeeld richting andere culturele initiatiefnemers en inwoners in het algemeen. De gemeente onderzoekt in 2025 de inzet van een *social designer*, bijvoorbeeld vanuit de Foundation We Are (Eindhoven), om mee te denken over nieuwe vormen en ideeën met betrekking tot de samenwerking tussen cultuur en het sociaal domein. Denk bijvoorbeeld aan het onderzoeken van (nieuwe) concepten om de participatie van de doelgroepen jongeren, ouderen of vluchtelingen/statushouders aan te kunnen jagen. Ook de cultuurcoach of -makelaar kan onderdeel van het platform zijn om ervoor te zorgen dat adviezen van het platform geen ideeën blijven, maar daadwerkelijk uitgevoerd worden.

Lokaal initiatief - Een meisje met een droom: een eigen toneelvoorstelling^{ix}

Een toneelstuk van tieners (van 11 t/m 15 jaar) voor de jeugd over een magisch boekje. Een fantasy-toneelstuk, geïnspireerd op 'Alice in Wonderland'. Flora (13 jaar) uit Son en Breugel heeft een grote wens om dit toneelstuk te gaan regisseren, besprak dit idee met Marieke Schoenmakers van LEV Jongerenwerk een tijdje geleden, en is nu druk bezig met het uitwerken van het plan.

Doelstelling 3: Samenwerken en bevorderen ondernemerschap

Om nieuwe doelgroepen te kunnen bereiken, is het belangrijk om dit vanuit een ondernemende aanpak te realiseren en te kijken naar behoeftes van inwoners. Ook door samenwerking vanuit verschillende thema's en organisatoren, ontstaat er meer synergie. Daarom is het van belang dat zowel culturele als sociale partners in Son en Breugel elkaar eenvoudig kunnen vinden voor samenwerkingen en om nieuwe initiatieven te stimuleren. Cultuur en het sociale domein kunnen moeiteloos in elkaar overlopen en samen een antwoord formuleren op maatschappelijke uitdagingen. Daarbij is het van belang dat het culturele veld een proactieve houding heeft, iets dat al in het DNA van de inwoners van Son en Breugel zit.

Om deze doelstelling te behalen, stimuleren we het culturele veld om o.a.:

- Meer (laagdrempelig) cultureel aanbod te ontwikkelen voor nieuwe doelgroepen door vaker met een nieuwe partner op te trekken. Professionals uit een ander werkterrein (welzijn, zorg, jeugdwerk, onderwijs of toerisme) hebben andere expertises en netwerken, waardoor ook vernieuwing in het cultureel aanbod kan ontstaan.
- Cultureel aanbod op nieuwe plekken aan te bieden, denk aan scholen, buurthuizen of tijdens evenementen. Nieuwe plekken zorgen voor nieuwe energie en waar mogelijk voor nieuwe doelgroepen die worden aangesproken.
- Kennis te delen en samen te komen in Son en Breugel rondom bepaalde thema's.
- Zoveel mogelijk spreiding van cultureel aanbod in de gemeente te realiseren.
- Meer kennis over externe financieringsmogelijkheden faciliteren om deze vervolgens, o.a. in samenwerkingsverband, aan te trekken.

Samenwerkingspartners

Dit zijn onder andere alle culturele stichtingen en verenigingen, LEVgroep, SonEnBreugelVerbindt, overige partners uit het sociaal domein, culturele ondernemers, initiatiefnemers en kunstenaars, buurgemeentes, Kunstloc Brabant, Stimuleringsfonds Kunst + Ondernemen, Brainport Eindhoven en culturele instellingen in de regio.

(Wil Feijen, Wachters Gentiaan)

Inzet van de gemeente

Om meer samenwerkingen tot stand te brengen, initieert de gemeente de opstart van een sociaal-cultureel platform, bestaande uit betrokken inwoners en vertegenwoordigers van het lokale culturele leven en het sociaal domein. We leggen nadruk op het fysiek verbinden van de nieuwe initiatiefnemers en culturele en maatschappelijke activiteiten. Daarnaast wordt met het platform ingezet op kennisdeling, het samenbrengen van een gezamenlijke (digitale) agenda en het linken van cultuur en erfgoed aan de sociale doelen van de gemeente. Aan het platform wordt een digitaal platform gekoppeld waarin initiatiefnemers en leden van het platform zelfstandig het prikbord en de kalender met activiteiten vullen. Van leden van het platform wordt verwacht dat zij ondernemend zijn, een groot netwerk binnen het culturele veld hebben en over creatieve en originele ideeën beschikken om de doelstellingen van de gemeente realiteit te maken. Denk bijvoorbeeld aan het beter bedienen van een doelgroep als jongeren. Daarnaast zal het platform uit een goede mix, wat betreft leeftijd, achtergrond, interesses e.d. moeten bestaan.

Daarnaast wordt waar mogelijk de subsidieregelingen die betrekking hebben op cultuur en welzijn opengesteld voor culturele initiatieven. Ook bevordert de gemeente in 2025-2030 kennisdeling over externe financiering. Dit kan zijn aan de hand van een aanspreekpunt voor fondsen- en subsidiewerving, het agenderen van informatieavonden door Kunstloc Brabant of door het zichtbaarder maken welke ondersteuningsmogelijkheden er zijn bij regionale bedrijven.

(Wil Feijen, Bevrijdingsfeest)

4 Menskracht, financiering en accommodaties

Het culturele veld wordt gedragen door de vrijwilligers, ondernemers, initiatiefnemers en professionals. Daar zijn we als gemeente trots op, deze verbondenheid dragen we uit. Naast deze menskracht heeft het culturele veld ook op andere gebieden ondersteuning nodig. Financiering is hier een belangrijk onderdeel van, maar denk ook aan het beschikbaar stellen van repetitieruimtes of plekken om te exposeren.

De gemeente is een facilitator van cultuur, onder andere middels financiering, kennisdeling en het stimuleren van (domein overstijgende) samenwerkingen. Ook zijn we als gemeente trots op de vele betrokkenen en vrijwilligers die zich inzetten om cultuur mogelijk te maken. Zo speelden de medewerkers van bibliotheek Dommeldal een grote rol bij het verkozen worden van de bibliotheek tot beste van Nederland in 2023 en zijn ook verenigingen vaak afhankelijk van veel vrijwilligers. Net als elders in Nederland, ervaren ook culturele instellingen en verenigingen in Son en Breugel dat het soms lastig is om voldoende menskracht te (blijven) vinden. Een tekort aan menskracht brengt uitdagingen met zich mee in het voortbestaan van het culturele aanbod.

Ondanks dat we als gemeente geen specifieke taak hebben in het aanjagen van vrijwilligers, vinden we het belangrijk om in 2025-2030 aan dit onderwerp extra aandacht aan te schenken. De kracht van de mensen die zich binnen onze gemeenschap inzetten voor cultuur, zit immers in de verbinding en samenwerking. Door op onze sociale mediakanalen succesverhalen rondom vrijwilligers te delen, dragen we bij aan het zichtbaar maken van de vele gezichten in onze lokale culturele infrastructuur en hopen we anderen te stimuleren zich ook in te zetten voor de sector.

a) Financiering

Gemeentelijke financiering is nodig als een van de instrumenten om nieuwe en bewezen initiatieven aan te jagen, te stimuleren of te behouden. Binnen de kaders van dit cultuurbeleid zullen de verschillende subsidie-instrumenten de komende beleidsperiode tegen het licht worden gehouden om ze beter aan te laten sluiten bij de genoemde doelstellingen. Hierbij blijft de gemeente de volgende subsidieverordeningen en -regelingen met betrekking tot cultuur en erfgoed in stand houden :

- Algemene subsidieverordening (bestaande uit eenmalige en structurele subsidie);
- Subsidieregeling welzijn gemeente Son en Breugel 2024;
- Subsidieverordening onderhoud monumenten gemeente Son en Breugel;

Subsidieregelingen herzien

Binnen de kaders van de *Algemene subsidieverordening*, waaruit culturele initiatieven op structurele en projectmatige basis worden ondersteund, wordt in het bijzonder gekeken naar het aanscherpen van de subsidieregelingen die betrekking hebben op cultuur en welzijn. Dit is nodig om de subsidiëeringsmogelijkheden niet alleen als verdeelinstrument in te zetten, maar om ook te kunnen sturen op het behalen van doelstellingen uit dit cultuurbeleid. Zo onderzoeken we bij andere gemeentes hoe subsidies specifiek ingezet kunnen worden t.a.v. het bevorderen van de positieve gezondheid en participatie van inwoners. Op deze manier zullen de regelingen ook concretere handvatten gaan bieden aan zowel de gemeente als de culturele instellingen.

Deze herziening zal met name relevant zijn voor de grotere instellingen die door middel van subsidie direct aan de gemeente gelieerd zijn. Dit betreft de LEV groep, Bibliotheek Dommeldal, Stichting Dommelhuis, Braecklant en Son en Breugel Verbindt. Aan deze subsidies zullen we in het vervolg inhoudelijke eisen stellen om bij te dragen aan het behalen van onze doelstellingen, specifiek richten we hier ons vanaf 2026 op de themajaren. Jaarlijks benoemen we een thema waar we dat specifieke jaar de focus op leggen. Daarnaast stimuleren we

deze instellingen om zich in te zetten voor het leggen van verbindingen in het culturele en sociaal domein. Ook zetten we dit instrument in om de participatie van o.a. jongeren binnen deze instellingen te verbeteren.

(Wil Feijen, Carnavalsoptocht Son en Breugel 2024)

In het kader van het aanjagen van experiment en vernieuwing zullen naast de structureel gesteunde instellingen ook incidentele (project)subsidies een belangrijkere rol in de aangescherpte subsidieregeling gaan spelen. Ons doel hierbij is om meer ruimte te creëren voor culturele initiatieven voor bijvoorbeeld (de combinatie van) jongeren en ouderen en voor innovatie en experiment binnen het culturele veld. Tijdens het aanscherpen van de regeling in vorm, doelen of voorwaarden, zullen we ook een keuze maken met betrekking tot de minimaal aan te vragen subsidiebedragen, zodat we stimuleren dat initiatieven een bepaalde slagkracht en omvang hebben.

Bijdragen vanuit sociaal domein.

Als gemeente maken we in de komende periode meer ruimte voor domein-overstijgende initiatieven. De opzet van de *subsidieregeling welzijn gemeente Son en Breugel 2024* leent zich hiervoor. We willen stimuleren dat gelden uit het sociaal domein ook culturele activiteiten kunnen ondersteunen, als die aansluiten bij de doelen van het sociaal domein en hiermee inhoudelijke en financiële resultaten kunnen bewerkstelligen. Die initiatieven dragen immers ook bij aan de positieve gezondheid van inwoners en gaan eenzaamheid binnen de gemeente tegen. Er wordt nog onderzocht hoe dit ook voor kleinschalige initiatieven zo laagdrempelig mogelijk gemaakt kan worden.

b) Kennisdelen rondom verwerven van externe financiering

Naast gemeentelijke steun (financiering en kennisdeling), zijn er ook op provinciaal en landelijk vlak veel mogelijkheden waar lokale culturele instellingen gebruik van kunnen maken. We vinden het belangrijk om culturele instellingen in Son en Breugel hiervan op de hoogte te brengen. Dit doen we in 2025-2030 door:

- Informatievoorziening over fondsen en rijksmiddelen beschikbaar te stellen. We vragen Kunstloc Brabant om expertise, netwerk en toegang tot financiële ondersteuning voor het brede kunst- en cultuurveld in de provincie Noord-Brabant te delen. Denk aan informatiebijeenkomsten over fondsen, met een nadruk op fondsen die projecten rondom de doelgroep jongeren, ouderen en/of de samenwerking met het sociaal domein ondersteunen.
- Uitlichten van mogelijkheden bij Cultuurfonds Noord-Brabant of crowdfunding platform Voordekunst. Het Cultuurfonds draagt door matchfunding bij aan campagnes via Voordekunst. Donaties vanuit 'de crowd' worden gematcht met een donatie van een publieke of private financier, om zo meer donaties te stimuleren.
- Als gemeente gaan we in gesprek met de grote bedrijven in de regio, zoals ASML of Eindhoven Airport (via het EA Impact Fonds). De gemeente Eindhoven deed dit al eerder en vormt hierin een inspiratiebron. Het doel is om deze bedrijven een bijdrage te laten leveren aan de culturele en sociale doelen van Son en Breugel via een meerjarige samenwerking.

(Wil Feijen, Klaprozen aan de Dommel)

c) Accommodaties

Naast geld, menskracht en kennisdeling, zijn er ook plekken nodig waar cultuur kan bruisen en waar mensen kunnen samenkomen, zowel initiatiefnemers als een divers publiek. De accommodaties in Son en Breugel dienen te worden gebruikt door verenigingen, organisaties en initiatiefnemers.

Uit een enquête, uitgestuurd aan het culturele veld voor het opstellen van deze beleidsnota, blijkt dat met name oefenruimtes voor verenigingen/activiteiten en podia/expositieruimtes gewenst zijn.* Met de realisatie van het gerenoveerde Dommelhuis in 2022 is een belangrijke fysieke plek ontstaan om sociale en culturele activiteiten aan elkaar te verbinden. Als gemeente concluderen we dat het Dommelhuis, samen met onder andere de Boerderij, het HOi-huis, Braecklant en de basisscholen, een toereikende basisinfrastructuur op sociaal-cultureel gebied vormt.

(Wil Feijen, Carnavalsvereniging de Dommelsoppers)

Te ontwikkelen vastgoed- en accommodatiebeleid

Als gemeente onderstrepen we het belang van locaties als het Dommelhuis, de Boerderij, het HOi-huis, Braecklant en de scholen voor activiteiten op het gebied van cultuur en erfgoed. Tijdens de komende beleidsperiode zullen we als gemeente daarom met een vastgoed- en accommodatiebeleid komen, waarin we zaken als het onderhoud, de bekostiging en de maatschappelijke baten van de accommodaties zullen meenemen. Ook de inzet van (deels) leegstaande ruimtes voor cultuur nemen we in dit beleid op. Tot die tijd vragen we culturele instellingen om onderling met elkaar contacten te leggen en op informele wijze afspraken met elkaar te maken.

Robuust beheer

Daarnaast zien we als aandachtspunt voor de komende jaren hoe het beheer van de sociaal-culturele accommodaties verder geprofessionaliseerd kan worden, op een manier dat er zoveel mogelijk in de ruimtes georganiseerd kan worden. Er wordt onderzocht of accommodatie-overstijgende-programmering haalbaar en effectief zou zijn voor de verschillende accommodaties in Son en Breugel.

d) Analyse en aansluiting overige beleidsterreinen

De gemeente Son en Breugel onderschrijft de vertrekpunten van de VNG-propositie over ‘samen cultuur borgen’. Met name het eerste vertrekpunt sluit aan bij onze visie, namelijk: “cultuur verbindt, verrijkt en is een bron van educatie en plezier voor iedereen. Ze is in zichzelf van onschatbare waarde en biedt bovendien onnoemelijke maatschappelijke meerwaarde: voor gezondheid, welzijn, kansengelijkheid, economie, ruimtelijke inrichting, toerisme en veel meer. Haar onderscheidende scheppende kracht ligt in de toevoeging van creativiteit, symboliek, traditie of ritueel.”

In de propositie staat eveneens genoemd dat de meerwaarde van cultuur voor gezondheid (WHO) en mentaal welzijn van jongeren (UNESCO) internationaal bewezen is.^{xi} Het cultuurbeleid sluit ook aan bij het GALA (Gezond en Actief Leven Akkoord)^{xii}. We maken de verbinding tussen sport, cultuur & bewegen, gezondheid & preventie en sociale basis of versterken al bestaande samenwerkingsverbanden. Denk hierbij aan de aanpak van de mentale gezondheid, één tegen eenzaamheid, leefomgeving, valpreventie, stoppen met roken, overgewicht en lokale preventie akkoorden.

Aansluiting Regio en Stedelijke Gebied Eindhoven

Eerder omschreven we al hoe dit cultuurbeleid aansluit op het sociale domein en hoe de doelstellingen van cultuur ook een bijdrage kunnen leveren aan het mentale welzijn en de positieve gezondheid van de inwoners van Son en Breugel. Echter hoeven we in Son en Breugel niet steeds weer opnieuw ‘het wiel uit te vinden’. We zijn onderdeel van de Brainport Eindhoven en zoeken daarom ook actief te aansluiting bij de stedelijke regio Eindhoven en de cultuurregio BrabantStad.

Son en Breugel doet het, passend bij de omvang van de gemeente, goed op het gebied van cultuur, maar tegelijkertijd zien we volop inspiratie in omliggende gemeenten. Zoals het -ringenmodel culturele infrastructuur^{xiii} van Berenschot aangeeft hoeven niet alle vormen van cultuur en erfgoed binnen de grenzen van de gemeente aanwezig te zijn. Son en Breugel maakt immers onderdeel uit van de Brainport Eindhoven, een gebied met gemiddeld 800.000 inwoners met vele verschillende nationaliteiten en culturele achtergronden^{xiv}. Dit brengt met zich mee dat er bijzondere culturele voorzieningen in de regio te vinden zijn waar ook inwoners van Son en Breugel graag gebruik van maken. Als gemeente gaan we dan ook graag op zoek naar manieren om gezamenlijk vanuit de gemeenten initiatieven op te pakken, o.a. om daarmee ook de eigen zichtbaarheid te vergroten.

Met de Regio Deal Brainport Eindhoven zet de regio de komende jaren verder in op het ontwikkelen en realiseren van een (inter)nationaal onderscheidend aanbod van voorzieningen, onder andere op het gebied van cultuur. Maar ook organisaties als het CKE in Eindhoven of Phoenix Cultuur in Veghel hebben de ambitie om ook andere gemeentelijke kernen te betrekken. Dit levert kansen op voor samenwerkingen vanuit Son en Breugel. Het aanbod van cultuur en erfgoed binnen de gemeentegrenzen van Son en Breugel stimuleert meedoen, verbinding en zelfredzaamheid. Het cultureel aanbod van de stedelijke regio Eindhoven is hier een belangrijke aanvulling op en geeft de inwoners de mogelijkheid om door bijzondere kunst en cultuur geïnspireerd, ontroerd en geënthousiasmeerd te raken.

Bijlage: proces totstandkoming cultuurbeleid

Als gemeente kunnen we cultuur en erfgoed stimuleren en faciliteren, maar uiteindelijk zijn het de inwoners, kunstenaars, ondernemers en initiatiefnemers die alle activiteiten uitvoeren en daardoor ook in verbinding staan met elkaar. Daarom zijn deze belangrijke spelers gevraagd om mee te denken bij het opstellen van dit cultuurbeleid. Op verschillende momenten in 2023 en 2024 is het culturele veld betrokken bij de totstandkoming van het nieuwe beleid.

- Eind 2023 is in klein comité en onder leiding van Adviesbureau Berenschot, gesproken over de bouwstenen van het nieuwe cultuurbeleid. Hierbij waren de wethouder, twee raadsleden, enkele vertegenwoordigers uit het culturele veld en de betrokken ambtenaren aanwezig.
- Op 15 mei 2024 organiseerde de gemeenteraad een samenspraakavond in het Dommelhuis. Tijdens deze avond zijn 40 inwoners, raadsleden en vertegenwoordigers uit het sociaal-culturele veld met elkaar in gesprek gegaan over de thema's die de komende jaren belangrijk zijn. Zo werd er gesproken over de verbinding tussen het culturele veld en het sociaal domein, over het instellen van een sociaal-cultureel platform, over het stimuleren van nieuwe initiatieven en over het stimuleren van vrijwilligerswerk.
- Begin 2024 is Cultuurslagers, een adviesbureau voor culturele vraagstukken, gevraagd om de gemeente te begeleiden bij het verzamelen van input en bij het schrijven van het cultuurbeleid. Cultuurslagers begeleidde de in mei georganiseerde samenspraakavond. Daarnaast is door middel van enquêtes, sessies en individuele gesprekken extra informatie opgehaald bij belangrijke partners uit het culturele veld en het sociaal domein en specifiek vanuit jongeren.
- Op 4 september 2024 heeft de gemeente met samenwerking van Cultuurslagers een tweede participatiebijeenkomst georganiseerd in De Boerderij. Hier kwamen 15 vertegenwoordigers uit het culturele veld en sociaal domein samen om te reageren op de eerste contouren van het nieuwe cultuurbeleid.

Enkele kenmerkende elementen die uit de bijeenkomsten en enquête voor het culturele veld naar voren zijn gekomen zijn:

- Inwoners zijn trots op het brede aanbod van culturele initiatieven in Son en Breugel;
- Er is een duidelijke behoefte aan een platform voor cultuur waarmee lokale samenwerking (verder) wordt aangejaagd;
- De urgentie en noodzaak om cultuur aan de sociale doelen van Son en Breugel te verbinden worden breed gevoeld, de nadruk moet liggen op het meedoen. Iedereen wil een zinvol en betekenisvol leven;
- Faciliteiten waar binnen de gemeente behoefte aan is, betreffen podia/expositieruimten en oefenruimten voor verenigingen;
- Het culturele veld wil zelf, met ondersteuning vanuit de gemeente, aan de basis staan van initiatieven en ziet een bottom-up aanpak als vanzelfsprekendheid;
- Er is een bewustzijn van de maatschappelijke relevantie van cultuur, maar niet alle initiatiefnemers hebben kennis over ondernemerschap en de (landelijke) mogelijkheden om externe financiering te werven.

Eindnoten

ⁱ Gemeente Son en Breugel: Beleidskader Sociaal Domein (2023-2026)

ⁱⁱ Er is veel over deze verbanden gepubliceerd. Zie bijvoorbeeld deze wat oudere overzichtsstudie: Cohen, G. (2009). New theories and research findings on the positive influence of music and art on health with ageing. *Arts & Health*, 1(1), 48-62.

Of deze recentere studie: Fancourt, D., Aughterson, H., Finn, S., Walker, E., & Steptoe, A. (2021). How leisure activities affect health: a narrative review and multi-level theoretical framework of mechanisms of action. *The Lancet Psychiatry*, 8(4), 329-339.

ⁱⁱⁱ Zie voor deze conclusies de literatuurstudie 'Kunst als (ver)wondermiddel' (2023), uitgevoerd door het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) en het Institute for Public Health: https://www.lkca.nl/wp-content/uploads/Kunst-als-verwondermiddel_DEF.pdf

^{iv} Arts In Health in Nederland, Een nationale agenda: https://assets-global.website-files.com/65a559df9e7aff868665858a/65cf2ef0a1129cfce439498a_AinHNL-Whitepaper-NL.pdf

^v Zie voor meer informatie de site van Kunstloc Brabant: <https://www.kunstlocbrabant.nl/kennis-inspiratie/cultuur-voor-de-mentale-gezondheid-van-jongeren-45562#projecten>

^{vi} Gemeente Son en Breugel: Beleidskader Sociaal Domein (2023-2026)

^{vii} <https://www.weertmagazine.com/te-veel-jongeren-voeren-die-stille-strijd-in-hun-eentje/>

^{viii} Online enquête verspreid tussen juli-augustus 2024 onder het culturele veld, 16 reacties. Gemiddeld waardeerden de respondenten de gemeente met 3,4/5 als belangrijke partner.

^{ix} <https://www.mooisonenbreugel.nl/algemeen/algemeen/36242/een-meisje-met-een-droom-een-eigen-toneelvoorstelling>

^x Online enquête verspreid tussen juli-augustus 2024 onder het culturele veld, met 16 reacties.

^{xi} VNG - Samen Cultuur Borgen: <https://vng.nl/sites/default/files/2024-01/propositie-cultuur-samen-cultuur-borgen.pdf>

^{xii} GALA akkoord: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/01/31/gala-gezond-en-actief-leven-akkoord>

^{xiii} <https://www.corwijn.nl/home/22>

^{xiv} Cijfers op basis van data van het CBS. Zie de Monitor Beroepsbevolking van Brainport Eindhoven: <https://brainporteindhoven.com/nl/ontdek/strategie/monitor/beroepsbevolking>